

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, доцента
Кристопчук Тетяни Євгенівни на кандидатську дисертацію
Пономаренко Наталії Григорівни "Підготовка експертів з освіти в
німецькомовних країнах Європейського Союзу", подану на
здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Модернізація системи освіти в Україні відбувається у контексті розвитку міжнародного співробітництва, інтеграції у світовий та європейський освітній простір, тенденцій глобалізації та інформатизації суспільства, прийняття нових Законів України "Про освіту", "Про вищу освіту". Актуальність теми дисертаційної роботи Н.Г.Пономаренко зумовлена змінами у системі освіти, в основу яких покладено принципи людиноцентризму, особистісного розвитку та професійного зростання через набуття нових компетентностей, забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей фахівців, забезпечення національного моніторингу системи освіти. Експертиза є важливим засобом забезпечення якості освіти. За таких умов актуальним є запровадження експертизи як громадсько-державного інституту управління освітою України.

Саме тому дослідження підготовки експертів з освіти в країнах Європейського Союзу, критичне осмислення накопиченого досвіду підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах набуває значущості, виступає передумовою встановлення загальних закономірностей і перспектив розвитку професійної експертизи якості освіти, що в свою чергу сприятиме підвищенню якості вітчизняної освіти та позитивно вплине на її конкурентоспроможність у європейському просторі. А відтак дослідження Пономаренко Наталії Григорівни є своєчасним і соціально значимим.

Дисертаційна робота Н.Г.Пономаренко виконана відповідно до наукової теми Київського університету імені Бориса Грінченка, а саме: "Філософські, освітологічні та методичні засади компетентнісної особистісно-професійної багатопрофільної університетської освіти" (реєстраційний номер 0110U00627).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується застосуванням у ході її виконання методології, адекватної меті і завданням, специфіці об'єкта і предмета дослідження; застосуванням необхідного комплексу методів дослідження, відповідною і достатньою джерельною базою, а також практичним впровадженням дослідницьких результатів.

Окремої позитивної оцінки заслуговує джерельна база дисертації Пономаренко Н.Г., яка включає нормативно-правові документи в галузі освіти німецькомовних країн Європейського Союзу, документи європейських організацій з галузі освіти, навчальні плани освітніх програм, та не обмежується працями вітчизняних науковців, а доповнена 172 джерелами німецькою мовою.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується також апробацією результатів дослідження. Основні теоретичні результати дослідження висвітлено у 27 працях, із них: 8 статей у фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному періодичному виданні та 18 статей і тез у збірниках матеріалів міжнародних, всеукраїнській та регіональних науково-практичних конференцій. Публікації автора адекватно відображають основні положення дисертаційної роботи.

Наукова новизна одержаних результатів, що міститься у вступі до дисертації та в авторефераті, сформульована автором коректно і адекватно. Ми цілком погоджуємося з її положеннями:

- вперше уточнено зміст поняття "експертиза" в німецькомовному науковому просторі;
- здійснено порівняльний аналіз базових понять, що характеризують експертну діяльність у галузі освіти в Україні та німецькомовних країнах ЄС;
- визначено організаційно-методичні засади підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу; класифіковано види підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах ЄС (в галузі загальної середньої освіти; в галузі вищої освіти; в галузі емпіричних досліджень освіти);

- систематизовано форми і методи підготовки експертів у німецькомовних країнах Європейського Союзу;
- визначено напрями використання досвіду підготовки експертів з освіти у німецькомовних країнах в Україні.

Дисертація Пономаренко Н.Г. належним чином структурована. Виклад матеріалу характеризується послідовністю і логічністю. Робота складається із аnotaції, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, списку використаних джерел до кожного розділу, загальних висновків, загального списку використаних джерел та 3 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 327 сторінок, основний зміст викладено на 198 сторінках. Робота містить 2 таблиці та 4 рисунка.

У першому розділі "Підготовка експертів з освіти як об'єкт наукового дослідження" дисертанткою розкрито сутність та зміст базових понять дослідження, здійснено їх порівняльний аналіз; проаналізовано проблему підготовки експертів з освіти у педагогічній теорії; охарактеризовано експертну діяльність у галузі освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу.

Дисерантка зосереджує особливу увагу на таких поняттях, як експертиза, експерт, експерт з освіти. Проаналізовано функції експертизи в освіті та розкрито їх зміст. У розділі виявлено відмінності у вимогах німецькомовних та українських науковців до експертів з освіти. Розглянуто експертну діяльність у галузі освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу.

У другому розділі "Організаційно-методичні засади підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу" Пономаренко Н.Г. досліджено кваліфікаційні цілі, подано характеристику освітніх програм підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу; проаналізовано зміст, форми та методи підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу.

До організаційно-методичних засад підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах ЄС дисерантка відносить: кваліфікаційні цілі, програми, зміст, форми та методи підготовки.

Пономаренко Н.Г., класифікуючи види підготовки експертів з освіти, показує, що така підготовка здійснюється у німецькомовних країнах у різних галузях, зокрема, загальної середньої та вищої освіти, а також емпіричних досліджень освіти.

Важливим для сучасної педагогічної теорії є аналіз змісту підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах. До змісту підготовки експертів у галузі загальної середньої освіти німецькомовних країн дисертація відносить: теоретичні підходи та методи менеджменту освітніми установами; концепцію проекту управління персоналом; основні концепції, стандарти, процедури та основні поняття експертного дослідження та забезпечення якості; основні методи збору та оцінювання даних (емпіричні методи дослідження); планування та реалізація експертизи; основні концепції та результати дослідження, а також методи розвитку освітнього процесу та діяльності вчителів; основні концепції, цілі та методи консультування в загальноосвітньому закладі.

Пономаренко Н.Г. проаналізовано форми та методи підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах ЄС. Виявлено, що основними формами підготовки є лекція, семінар, дослідницька майстерня, колоквіум, практика, а формами підтвердження успішності усний або письмовий іспити, письмова контрольна робота, реферат, письмова домашня робота, проект та магістерська (сертифікаційна) робота.

У третьому розділі "Використання досвіду німецькомовних країн Європейського Союзу у підготовці експертів з освіти в Україні" дисертацією розглянуто підготовку експертів у галузі освіти в Україні, визначено напрями використання досвіду підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу в Україні.

Здобутком роботи є детальний аналіз досвіду підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу, що дозволив дисертації виокремити напрями його використання в Україні на міжнародному, національному та інституційному рівнях.

У дослідженні автор визначає доцільність проведення певних кроків на кожному рівні, зокрема, на міжнародному – налагодження зв'язків у сфері підготовки експертів з освіти з німецькомовними країнами, які мають досвід такої підготовки; на національному – розробка концепції та нормативно-правового забезпечення підготовки експертів з освіти з врахуванням світового досвіду та національних особливостей, заснування мережі інформаційної підтримки експертів у галузі освіти; на інституційному рівні – визначення кваліфікаційних цілей, розробка змісту та програм підготовки експертів для всіх рівнів освіти; оновлення та розширення варіативної складової змісту підготовки майбутніх менеджерів освітніх закладів за рахунок введення навчального курсу "Експертиза в галузі освіти"; розширення форм і методів підготовки експертів в галузі освіти.

У цілому окрім положення дисертації, одержані результати і висновки дослідження можуть застосовуватися керівниками освітніх закладів, вчителями загальноосвітніх шкіл, викладачами вищих навчальних закладів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці освітньої програми "Експертна діяльність в освіті" (на прикладі німецькомовних країн Європейського Союзу) та методичних рекомендацій її реалізації для підвищення кваліфікації керівників освітніх закладів, вчителів загальноосвітніх шкіл, викладачів вищих навчальних закладів; програми навчального курсу "Експертиза в галузі освіти" та навчально-методичного комплексу його реалізації для майбутніх менеджерів сфери освіти; навчальної програми "Експертна діяльність в галузі освіти (на прикладі Німеччини)" для здобувачів вищої освіти ступеня "магістр" спеціалізації "Управління навчальним закладом".

Результати дисертації Пономаренко Н.Г. впроваджено в освітній процес вищих навчальних закладів, зокрема, Миколаївського інституту післядипломної педагогічної освіти, Маріупольського державного університету, Львівського національного університету імені Івана Франка.

Загальні висновки корелують із завданнями дослідження, достатньо обґрунтовані та узагальнені. Текст автoreферату відповідає тексту дисертації.

При загальній позитивній оцінці якості кандидатської дисертації Пономаренко Н.Г. необхідно зазначити окремі дискусійні положення роботи та побажання щодо майбутніх перспектив її розвитку:

1. Характеризуючи освітні програми підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах ЄС (п.2.1), дисерантка подає програми "Дидактика вищої школи". На нашу думку, доречним було б представити у додатках витяги із зазначених освітніх програм.
2. Вважаємо за доцільне більш ґрунтовно проаналізувати зміст освітніх програм Педагогічного інституту м. Віден, Університету прикладних наук м.Люцерн, мережі "Дидактика вищої школи федеральної землі Північна Рейн-Вестфалія (с. 143-144), не обмежуючись переліком назв модулів, кількістю кредитів, що виділяються на їх вивчення, а також переліком основних форм роботи представників агенції забезпечення якості освіти зі слухачами (с. 145).
3. Вважаємо, що дисертаційна робота значно виграла б, якби у п.2.4. детально проаналізувати такі форми аудиторної роботи підготовки експертів з освіти як проектний семінар (с.184), дослідницька майстерня (с. 184), а також практика (с.185).
4. Якщо у п.3.2. виокремлено напрями використання досвіду підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах ЄС на міжнародному, національному та інституційному рівнях, то відповідно до них необхідно здійснювати аналіз напрямів. Разом з тим, дисеранткою розглянуто напрями інституційного рівня, а напрями на міжнародному та національному рівнях лише задекларовані на с. 232.
5. Виокремлюючи напрями використання досвіду підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах ЄС в Україні, доцільно було б їх представити у вигляді узагальнюючого рисунка чи таблиці, що дозволило б оптимізувати сприйняття матеріалу дослідження.
6. Необхідно зазначити, що до додатків включається допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття дисертації. На нашу думку, у Додатку В не доцільно подавати список опублікованих праць за темою дисертації, ідентичний списку праць, поданому у авторефераті на с.15-18.

Практична цінність додатків зросла б, якби було подано освітню програму "Експертна діяльність в освіті", програму навчального курсу "Експертиза в галузі освіти", заявлені в авторефераті на с. 6.

Висловлені зауваження і пропозиції не знижують загальної високої оцінки дисертації.

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату, опублікованих наукових праць дисертантки дає підстави вважати, що дисертація Пономаренко Наталії Григорівни "Підготовка експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу" за рівнем наукової новизни одержаних результатів та їх практичною цінністю відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13, 14 Постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 "Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів" (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 656 від 19.08.2015), а її автор, Пономаренко Наталія Григорівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри суспільних дисциплін
Національного університету водного господарства
та природокористування

Т.Є.Кристопчук

О.Р.Черв